

REVISTA ECONOMICĂ.

Apare odată pe săptămână.

„Revista Economică” se publică din însărcinarea și cu ajutorul institutelor de credit:

„Albina”, „Ardeleana”, „Auraria”, „Beregsana”, „Berzovia”, „Bihoreană”, „Bistrițana”, „Bocșana”, „Brădetul”, „Cassa de păstrare”
„Miércurea”, „Cassa de păstrare” Seliște, „Chioreană”, „Cordiana”, „Corvineana”, „Crișana”, „Detunata”, „Doina”, „Economia”
„Cohalm”, „Economul”, „Făgețana”, „Fortuna”, „Furnica”, „Grănițerul”, „Hașegana”, „Hondoleana”, „Hunedoara”, „Iulia”, „Lipovana”,
„Lugoșana”, „Lucofăerul”, „Mercur”, „Mielul”, „Munteana”, „Mureșana”, „Mureșanul”, „Nădlăcana”, „Nera”, „Olteana”, „Oraviceana”,
„Patria”, „Plugarul”, „Poporul”, „Racoșana”, „Sătmăreana”, „Sebeșana”, „Selăgeana”, „Sentinela”, „Silvania”, „Someșana”, „Steaua”,
„Timșanu”, „Ulpiana”, „Uni ea”, „Victoria”, „Vlădeasa”, „Zărândeana” și „Zlăgneana”.

Prețul de prenumărare:
pe 1 an K 12—, pe 1/2 an K 6—.

DIRECTOR
Dr. CORNEL DIACONOVICH.

Taxa pentru inserțiuni:
de spațiul unui cm² câte 10 fileri.

Anul VI.

Sibiu, 12 Novembre 1904.

Nr. 46.

Etalonul Băncilor noastre.

Între chestiunile cari după părerea noastră ar trebui să preocupe cercurile conducătoare ale Băncilor noastre cu ocaziunea proximelor încheiări anuale și la pregătirea propunerilor pentru adunările generale viitoare. ocupă un loc de frunte și chestiunea etalonului.

Conferența Băncilor din 1903 a dat acestei chestiuni toată atențiunea ce i se cuvine mai ales în urma schimbării relațiilor de credit în anii din urmă, și de atunci încolo s'au mai ivit și momente nouă, cari justifică în măsură și mai mare dispozițiunile luate în această privință acum doi ani.

Deja atunci s'a accentuat, că în urma schimbărilor ivite în piața de bani, prin cari s'a redus în măsură însemnată și în mod constant prețul banilor, atât considerațiuni de echitate cât și motive de caracter pur practic, impun Băncilor noastre deadreptul datorința de a nu mai susține etalonul lor urcat de mai nainte, care astăzi prin nimic nu mai poate fi justificat. Reducerea etalonului a fost considerată de Conferență ca o datorie față de clientela care susține Băncile noastre, și totodată și ca o măsură reclamată și de interesele proprii ale acestora pentru a pute întimpina concurența institutelor străine.

Cu plăcere am putut constata, că un număr considerabil al Băncilor noastre a înțeles rostul și importanța acestei hotăriri a Conferenței, și conformându-se sfaturilor ce le cuprinde, au redus în anul din urmă etalonul lor atât la depuneri cât și la afacerile active. În revista noastră s'a publicat de atunci încolo o întreagă serie de inserate, prin cari s'au anunțat asemenea reduceri ale etalonului la diferite institute.

Cu toate acestea este fapt până în ziua de astăzi, că deși numai institutele mai mici, însă totuși majoritatea Băncilor românesci a susținut neschimbat etalonul de acum trei ani și mai nainte, când banii erau prețemăsură scumpi, și nu au tras nici o consecuență din schimbările mari ce s'au ivit într'aceea în piața de bani.

Credem că nu mai avem să dovedim, că asemenea stări numai sănătoase nu pot fi, și că ori-ce indolență de care ne facem vinovați în această direcțiune, are să se resbune cu timpul în mod simțitor. Având a face cu un public cetitor inițiat în chestiunile ce ne preocupă, nu vom înșira deci și de astădată mai amănunțit toate motivele ce militează în general pentru acomodarea fiecărui institut la situația pieții de bani, ci vom remarca numai un moment special de caracter actual, care ne impune considerațiuni nouă pentru observarea hotăriri Conferenței din 1903.

Este lucru cunoscut, că în timpul din urmă acele cercuri, cari nu vęd bucuros înflorirea și consolidarea Băncilor românesci, au început o nouă și intensivă acțiune, care nu se mai mărginesce simplu numai la o campanie publicistică, ci caută a se organiza și pe alte căi și cu alte mijloace mai reale.

Noi am regretat în totdeauna agitațiunile publicistice, pentru-că s'au întemeiat pe neadevărurile cele mai cutezate, și astfel — deși fără drept — au păgubit reputațiunea institutelor noastre. Cu toate aceste n'am putut da acestor porniri o importanță exagerată, deoarece-ce în cunoștința culanței și solidității Băncilor românesci ne-am putut zice și noi: „Câinii latră, caravana merge înainte”.

Acum acțiunea ce se pregătește în contra băncilor noastre se presintă în condițiuni cu totul schimbate. Nu mai este vorba de o campanie cu minciuni și cu calumnii, ci de

o acțiune pe base mai reale, de inaugurarea unei concurențe serioase prin întrecerea Băncilor românesce în culanță și efinătate.

Cât timp această concurență va fi *cinstită*, noi nu putem avea nici un motiv just de a o desaproba, căci dacă scopul ei este a emancipa clientela maghiară de sub influința Băncilor noastre, apoi noi vom fi cei din urmă cari ne vom plânge de o asemenea „pierdere”, iar încât privesce clientela noastră românească, institutele noastre nici nu ar merita o soartă mai bună decât ca instituțiuni naționale nu ar căuta și nu ar scîi să servească poporul lor mai bine decât atari întreprinderi de speculațiune. Căci Băncile noastre nu au fost fondate pentru exploatarea, ci din contră pentru întărirea economică a poporului nostru.

În ori-ce cas însă acțiunea ce se plănuiesce, este un serios advertisement pentru toate Băncile noastre, dela cea mai mare până la cea mai mică, ca să se pregătească de timpuriu pentru întimpinarea concurenței străine, și acest scop îl vor ajunge mai sigur prin reducerea treptată a etalonului lor la un nivel corespunzător stărilor din piața de bani.

Adunările generale viitoare vor aproba o asemenea măsură cu atât mai vîrtos, pentru-că chiar acum, după criza agricolă din anul trecut, care la primăvară se va manifesta în mod foarte simțitor, este mai mult decât ori-când datorința conducătorilor poporului nostru de a ușura soarta agricultorilor români, cari sunt adevărații susținători ai Băncilor noastre.

Principiile fundamentale ale contabilității în partidă dublă.

(Urmare)

II. Teoria matematică.

Față în față cu teoria personalistă care, cum am văzut, tinde să se sprijinească pe base de drept, stă teoria matematică sau materialistă. Cu această teorie nu ne întâlnim decât numai la scriitorii mai recentă, iar pe terenul instrucțiunii comerciale abia și-a putut face intrare. Prinde greu și încet teren, pentru-că, credem noi, nu se poate reasuma în formule la aparență atât de ușoare ca teoria personalistă. În schimb însă este sigură și nerăsturnabilă.

Această teorie nu reduce schimbările, cari se produc, obvin într'o avere, despre care se poartă o contabilitate în partidă dublă, la afaceri de drept, ci ține numai evidență despre creșterile și micșorările sau diminuările averei, pricinuite de aceste schimbări. Ținând evidență despre aceste schimbări ea ajunge să constate, că ele să produc după toate regulile ecvațiilor matematice și că întregul sistem de contabilitate în partidă dublă are ca basă chiar o astfel de ecvațiune. Să ne explicăm.

S'a dis până mai bine decurînd și să mai susține și astăzi, că deosebirea între contabilitatea în partidă simplă, și între cea în partidă dublă constă în împrejurarea, că la cea dintâi casurile comerciale se trec numai odată și numai în câte un singur cont, pe când la cea în partidă dublă de două ori, în două conturi, în debit și în credit. Aceasta este o distincție cât se poate de greșită, pentru-că obvin casuri, când aceeași poziție o contabilizăm de două-ori și în conturile registrelor contabilității în partidă simplă, ca d. ex. când un debitor ne plătesce datoria: debităm cassa și credităm contul respectivului client. Prin urmare această împrejurare nu are să dea nota esențială și caracteristică a celor două sisteme de contabilitate.

Voim însă să atragem atențiunea asupra unei alte deosebiri între aceste două sisteme de contabilitate. Doar scie ori și cine, că rezultatul la contabilitatea în partidă simplă îl aflăm *din inventar*, dar numai din inventar. Subtragem pasivele din active și diferența ne va arăta averea curată sau pură, de care dispunem la finea anului de afaceri. Dacă această diferență o asemănăm cu capitalul ce-l aveam la începutul anului, vom pute vedea, *în sumă generală*, cât am câștigat sau cât am pierdut în cursul aceluia an.

La încheierea contabilității în partidă dublă mai întâi trebuie să facem inventarul, din care putem constata, ca și la contabilitatea în partidă simplă, profitul sau pierderea, *dar tot numai în sumă generală*. După-ce am făcut inventarul, pozițiile activelor și pasivelor le trecem prin intermediul contului Bilanț și de încheere în conturile corespunzătoare din măestru. Făcută această trecere, ce observăm? Observăm, că unele conturi se închee, altele rămân însă deschise. Ori, aceste conturi rămase deschise ne arată *în mod specific* cât am câștigat sau cât am pierdut la fie-care ram de afaceri în parte, ceea ce se observă mai bine, după-ce am făcut încheierea lor prin contul Pierdere & Profit. Astfel vom vedea, că contul Pierdere & Profit ne arată în partea de debit pierderile avute, iar în partea de credit câștigurile realizate și diferența dintre sumele generale ale acestor două părți ale contului ne dă profitul, respective deficit. Acest profit respective deficit, sau mai bine dis, acest rezultat, dacă contabilitatea e corect purtată, trebuie să fie egal cu rezultatul arătat de inventar. Așa dară stabilim următoarele: pe când la contabilitatea în partidă simplă rezultatul îl aflăm numai din inventar, deci numai odată și numai în sumă generală, pe atunci la contabilitatea în partidă dublă acest rezultat îl obținem de două ori, odată tocmai ca la contabilitatea în partidă simplă din inventar, dar îl mai avem încă odată specificat în contul Pierdere & Profit.

Aceasta este deci deosebirea esențială și nota caracteristică a celor două sisteme de contabilitate. Cum-că aceasta așa este, o pot scie cei inițiați în ale contabilității din experiență, dar o poate observa ori și cine la ori-ce contabilitate corect și bine purtată.

Se nasce întrebarea, pentru-ce contabilitatea în partidă simplă arată rezultatul numai odată și numai în sumă generală și pentru-ce cea în partidă dublă de două ori, odată în sumă generală și a doua-ora în mod specific?

Răspundem: pentru-că în registrele contabilității în partidă simplă ținem evidență și purtăm socoteală despre toate părțile averei noastre active și pasive; nu ținem însă nici o evidență despre diferența dintre aceste active și pasive, adecă despre averea curată, despre capitalul nostru.

Avem noi la contabilitatea în partidă simplă vre-un cont capital? Nu! În registre n'avem decât numai

conturi active și pasive și însemnând activele cu A și pasivele cu P, natural, că rezultatul îl vom afla din diferența acestor două grupe de avere, adică din

$$A - P$$

Aceasta nu e altceva decât formula inventarului la contabilitatea în partidă simplă, pe baza căruia putem afla rezultatul general.

La contabilitatea în partidă dublă însă deja dela început, pe lângă conturile de active și pasive, mai avem și un cont capital, care nu e altceva decât diferența dintre active și pasive, adică averea curată sau pură. Însemnând această diferență, această avere curată cu C, capital, avem ca punct de mănecare la ori-ce contabilitate în partidă dublă inventarul cu formula sa fundamentală:

$$A - P = C^*)$$

Trecând pozițiile din inventar în conturile de maestru, vom avea activele în partea de debit a conturilor active, pasivele în partea de credit a conturilor pasive și capitalul în partea de credit a contului capital.**)

Active	Pasive	Capital
+ A	- P	= C

Formula inventarului este așa dară ecvatiunea, pe care se bazează contabilitatea în partidă dublă.

Schimbările, cari obvin în cursul afacerilor în grupele de avere, reprezentate în această formulă coincid perfect cu regulile matematice ale ecvatiunilor, ceea-ce vom căuta să și dovedim.

Înainte de toate ținem să amintim, că în explicațiunile ce vor urma, sub numirea de *avere totală* vom înțelege activele și pasivele la un loc luate, iar sub numirea de *avere curată* diferența dintre active și pasive, cu alte cuvinte capitalul net.

Schimbările, cari pot obveni într'o astfel de avere, pot fi de trei feluri și anume: schimbări în averea

*) Natural, când începem o afacere pe baza unui capital în bani, formula se va modifica, într-cât nu vom avea pasive, sau mai bine zis, pasivele vor fi zero, de unde urmează: $A - 0 = C$, în care cas A este egal cu C. Pentru aceea însă în esență formula este aceeași, și în cursul afacerilor pasivele se pot forma.

**) De regulă trecerea din inventar în maestru se face prin intermediul contului Bilanț de deschidere, ceea-ce însă nu e absolut necesar. Dacă totuși se face în practică, aceasta e, cum vom vedea mai târziu, numai pentru control. De altcum chiar făcându se trecerea prin bilanțul de deschidere, în urma urmelor formula fundamentală rămâne aceeași, căci vom avea:

Active	Pasive	Bilanț	Capital
A	P	P + C	A
A	P	P + C	A

Ori, pozițiile din Bilanț cum vedem și cum o pot sci și cei din practică, se nulifică și astfel rămâne tot $A - P = C$.

Ilustrăm aceasta cu cifre și presupunând că $A = 10,000$, $P = 1,000$ și deci $C = 9,000$ avem:

Active	Pasive	Bilanț	Capital
10,000	1,000	1,000	10,000
		9,000	9,000

$$10000 = 10000$$

$$A - P = C$$

$$10,000 - 1,000 = 9,000$$

În fine contul bilanț se poate omite și controlul totuși se rămână. În acest cas

Active	Pasive	Capital
A	P	P A
10,000	1,000	1,000 10,000
		9,000

rezultatul contului capital e totuși numai 9,000 adică capitalul curat, întocmai ca în exemplul precedent.

totală, schimbări reciproce în averea totală și averea curată, și în fine schimbări în averea curată. Aplicând aceste schimbări la ecvatiunea de mai sus avem: schimbări în partea stângă a ecvatiunii, schimbări reciproce între ambele părți și în fine schimbări în partea dreaptă a ecvatiunii precum urmează.

$$A - P = C$$

I.

$$A + n - n - P = C$$

$$A - (P - n + n) = C$$

$$A + n - (P + n) = C$$

$$A - n - (P - n) = C$$

II.

$$A + n - P = C + n$$

$$A - n - P = C - n$$

$$A - (P + n) = C - n$$

$$A - (P - n) = C + n$$

III.

$$A - P = C + n - n$$

$$A - P = C - n + n$$

Din punct de vedere matematic aceste schimbări sunt, fără îndoială, corecte. Să vedem însă, dacă schimbările reale în avere corespund acestor dezvoltări matematice? Avem mai întâi schimbări în averea activă. Presupunem, că cumpărăm marfă contra bani gata. Marfa și banii sunt două părți constitutive ale averei active. În urma cumpărării marfa crește tocmai cu valoarea, cu care să micșorează cassa. Aceasta este o schimbare formală, căci în fond averea activă rămâne aceeași, întocmai ca ecvatiunea.

$$A + n - n - P = C$$

Se nasece acum întrebarea, ce valoare calculează debitorul și ce valoare creditorul? Evident că debitorul, contul marfă, după ce averea îi crește va calcula o valoare pozitivă, iar creditorul, contul cassa, averea scăzându-i, una negativă. Astfel pentru creșterea averei debităm contul marfă, și pentru micșorarea averei credităm contul cassa, bine înțeles, dacă noțiunile „debit” și „credit” le identificăm cu plus și minus.

Să luăm un exemplu, care să arete schimbare în averea pasivă. Unui creditor al nostru îi dăm un accept pentru suma ce-i datorim. O parte a averei pasive, datoriile noastre, scad, o altă parte, accepte, crește, întocmai ca în ecvatiunea:

$$A - (P - n + n) = C$$

De fapt însă prin aceea, că datoriile scad, averea noastră crește, iar prin aceea, că suma acceptelor noastre crește, averea noastră scade. Deci și aici debitorul calculează o valoare activă, iar creditorul una pasivă, sau pentru creșterea averei debităm contul creditorului nostru și pentru micșorarea averei credităm contul accepte.

Să căutăm acum un exemplu, care să arete schimbare atât în averea activă, cât și în cea pasivă.

Să presupunem, că cumpărăm marfă pe credit. Averea activă, marfa crește, iar averea pasivă matematice de asemenea crește cum vedem din ecvatiunea.

$$A + n - (P + n) = C$$

În realitate însă averea totală a noastră prin aceea, că ne cresc pasivele, scade. Debitorul deci va calcula o valoare pozitivă, creditorul una negativă, cu alte cuvinte pentru creșterea averei debităm contul marfă,

iar pentru micșorarea averei credităm contul creditorului nostru.

Presupunem, că plătim un accept al nostru. Avera activă, banii din casă scade, averea pasivă, acceptate, matematicesce deasemenea scade, întocmai ca în formula

$$A - n - (P - n) = C$$

în realitate însă prin faptul, că am plătit un accept averea noastră crește, căci avem cu o datorie mai puțin, deci debitorul va calcula o valoare pozitivă, iar creditorul una negativă, și astfel pentru creșterea averei debităm contul acceptate, iar pentru micșorarea averei credităm contul cassa.

Aceste sunt schimbări cari pot obveni în averea totală. Vedem, că ele prezintă aceleași forme, de unde putem deduce ca regulă generală, că în conturile averei totale — active și pasive — ori-ce creștere de avere să însemnează în debit și ori ce micșorare în credit, ceea-ce corespunde perfect principiilor contabilității în partidă dublă.

Să luăm acum un astfel de caz, care să prezinte o schimbare alternativă în averea totală și averea curată. Presupunem, că am vândut nesce efecte, cari ne au costat 20.000 Cor. cu 21.000 și deci am realizat un câștig curat de 1000 Cor. Prin vinderea efectelor o parte a averei active, contul efecte a scăzut, prin urmare va fi creditat, o altă parte a averei active, banii au crescut prin urmare contul cassa va fi debitat. În practică s'ar credita efecte și s'ar debita cassa cu câte cor. 21.000. Pentru ilustrarea cazului nostru, noi vom urma metoda analitic și deosebind costul efectelor de câștig vom credita contul efecte cu cor. 20000, costul sau prețul cu care le-am cumpărat, iar contul cassa îl vom debita tot cu 20.000 cor. Câștigul de 1000 cor. vom să-l trecem prin cassă direct în contul Profit & Perdere, ori l-am putea trece direct în Capital. Prin acest câștig averea noastră activă a crescut, deci contul cassa va fi debitat cu 1.000 cor. Dar odată cu averea activă a crescut și averea curată, capitalul, și dacă e să rămănem consecvenți regulei stabilite mai sus, că adecă ori-ce creștere de averea totală să însemnează în debit, ar trebui să mai trecem încă odată această sumă de 1.000 cor. în debitul contului Profit & Perdere, eventual în debitul contului Capital.

Dacă am porcede astfel, atunci n'am mai corespunde aceluși principiu general al contabilității în partidă dublă, în sensul căruia ori-ce sumă e a se trece de două ori, odată în debitul unui cont, și în același timp, a două oară, în creditul altui cont. Aci am fi trecut de două ori, e just, dar de amândouă-ori în debitul a două conturi deosebite.

Ce-i de făcut în cazul acesta? Cum să eșim din impasul, în care am ajuns? Părerile teoreticianilor diferă. Doi cu deosebire dintre aceștia s'au scos mai mult în evidență prin metoadele lor proprii. cu cari au căutat să explice și să lumineze această chestiune. Aceștia sunt: *G. D. Augspurg*, un mare comerciant german și când-va fost ministru prusian și *F. Hügli*, profesor la politehnicul din Zürich. Ambii sunt de acord a recunoaște, că contabilitatea în partidă dublă de aceea ne dă de două ori rezultatul, pentru-că poartă evidența odată, întocmai ca simplă, despre averea totală, adecă active și pasive și a doua-oară despre diferența dintre aceste, adecă despre averea curată, Capitalul. Conform acestor două grupe principale de avere, trebuie să deosebim și două grupe de conturi, unul care cuprinde conturile averei totale și altul, care cuprinde conturile averei curate, conturi cari ușor se pot închipui într'un singur cont capital. În grupul

conturilor averei totale în debit se ține evidență despre valorile pozitive, iară în credit despre cele negative.

Până aci calea acestor doi teoreticieni e comună și diferența între ei se ivesce numai în metoda cum unul și altul caută să explice natura grupului de conturi al averei curate. Pentru o mai ușoară evidență vom tracta aceste două metode separat și deși metoda Augspurg este mai veche, totuși ne vom ocupa mai întâi de a lui Hügli, căci după părerea noastră, se sprijinesce pe baze mai reale.

(Va urma).

Emisiunea de bancnote.*)

Pentru-ca să înțelegem cât mai ușor mecanismul operațiunilor emisiunii de bancnote, să analizăm un exemplu mai simplu. Să presupunem, că o bancă mare, care posedă cantități considerabile de aur monetizat și nemonetizat, voiește să-și fructifice și să deie în afaceri acest aur dar astfel, ca să nu-l misce din localitățile sale. Spre scopul acesta, când se prezintă cereri de împrumuturi, la lichidarea lor nu dă comerșanților, industriașilor etc., cu un cuvânt celor ce le cer, nu dă aur, ci nesce obligațiuni, numite bilete de bancă sau bancnote, în cari se obligă, că la cerere, ori și când și ori și cui, să le schimbe în monedă legală de aur. În chipul acesta banca în loc să împrumute aurul, dă numai nesce bilete, cari reprezintă acest aur. În consecință aurul se fructifică, aduce interese deși rămănem nemișcat în localitățile băncii.

Biletele emise de bancă însă nu rămănem numai în mâinile împrumutătorilor, ci existând încredere față de bancă, că aceasta ori și când se pot schimba în aur, ele pot fi date mai departe în circulațiune. Împrumutătorii le dau în formă de plăți sau de nouă împrumuturi altora, aceștia la rândul lor deasemenea la alții și astfel ajung de trec din mână în mână în lumea cea mare.

Acest mijloc de a capitaliza aurul și argintul se practică de sute de ani, cu deosebire de băncile de emisiune. Fiind aceste operațiuni financiare de cel mai mare interes public, s'a dovedit de necesar intervenția statului, ca să reguleze prin legi: cum și de cine are să se execute emisiunile de bancnote. Astfel de legi există în toate statele. Ele însă diferă mai mult sau mai puțin unele de altele.

Cât privește banca noastră de emisiune, trebuie să admitem, că partea cea mai de valoare a convenției, încheiată cu guvernele celor două state, constă în dreptul și privilegiul exclusiv de a emite bancnote, cari cum șcim, nu sunt altceva decât nesce asigurațiuni la purtător asupra ei însăși, asigurațiuni ce sună de regulă despre sume rotunde și pot fi ori și când prezentate ca să fie schimbate în monedă legală de aur.

Banca Austro-Ungară a obținut acest privilegiu, pentru care în schimb s'a îngrijit să aibă în proprietatea sa un stoc metalic foarte considerabil.

Legea pretinde ca numai 40% din suma bancnotelor emise să fie acoperită cu aur. Se nasce acum întrebarea, oare numai cu o acoperire de 2/5 poate banca să satisfacă obligamentului de a răscumpăra la cerere bancnotele emise? Poate, vom răspunde, căci experiența a dovedit și se poate și prevedea, că ar fi imposibilitate a presupune, ca toți posesorii de bancnote să se prezinte în unul și același timp cu bancnotele lor spre răscumpărare. Și chiar, în timpuri

*) Capitol dintrun studiu asupra Băncii Austro-Ungare, ce o să apară nu peste mult în „Anuarul Băncilor Române“.

anormale de crize, prezentându-se sume mai mari de bancnote, aceste vin pe rând așa că în decursul timpului multe dintre pretensiunile băncii devin scadente și banca ajunge ori în posesiune de bani de aur, ori de bancnote de ale sale proprii. Așa se și explică, de ce banca Austro-Ungară nu acordă împrumuturi cu scadență lungă și de ce la afacerile de credit hipotecar nu întrebunțează banii săi proprii.

Intre astfel de împrejurări și cu astfel de măsuri de prevenire e suficientă acoperirea metalică de 40%.

Pe baza acestui stoc metalic banca emite bancnotele și le pune în circulațiune. Punerea în circulațiune se întâmplă întocmai cum am amintit mai sus, anume acordându-se împrumuturi. Dacă cine-va se prezintă și cere să i-se scenteze polițe, ori cere împrumut pe lombard etc., banca în loc de aur îi dă bancnote, pe calea cărora deci își fructifică cantitățile de aur și argint, cari alcătuiesc stocul său metalic.

Conform privilegiului însă banca, cum deja șcim, poate să emită bancnote și peste valoarea stocului său metalic, poate să emită ori-cât de multe, numai să-și procure aurul relativ necesar, căci suma maximă a emisiunii nu e limitată. Nu s'a limitat, pentru-că experiența a dovedit, că nu e bine să se stabilească un maxim de emisiune, căci d. ex. în timpuri critice și de crize, când creditul public are mai mare nevoie de ajutor, banca ajungând maximul sumei de emisiune, n'ar mai pute corespunde rolului și misiunii sale.

În trecut se obicinuia să se limiteze suma bancnotelor, ce se puteau emite, iar în cazuri de lipsă se suspendau dispozițiunile, referitoare la această limitare. Și ați s'ar pute face acest lucru, numai cu mai multe greutateți, de oare-ce o astfel de suspendare pretinde vreme îndelungată, căci trebuie pus în mișcare întregul aparat legislativ.

La noi s'a aflat o altă modalitate de a restrânge o emisiune de bancnote prea exagerată. Căci dacă de ex. banca ar avea o fundațiune metalică de un miliard, ar pute să emită cu 40% acoperire, 2,5 miliarde în bancnote, va se dăcă 1,5 miliarde ar rămâne fără acoperire. Aceasta ar fi deja nu numai prea mult, dar ar pute provoca și perturbațiuni financiare.

Tocmai de aceea legile noastre cer, ce e drept, numai 40% acoperire, dar dacă suma de bancnote neacoperite ar trece peste 400 milioane cor., pentru tot ce trece peste această limită, trebuie să se plătească o dare de 5%.

Astfel vedem, că deși banca noastră dispune de un stoc metalic de aproape 1,5 miliarde, totuși bancnotele emise numai cu 2—300 milioane trec peste valoarea stocului. Aceasta este starea normală, căci dacă ar trece peste 400 mil., ar trebui să plătească dare și n'ar mai pute împrumuta decât cu un procent mai mare ca cinci la sută.

Prin această restricțiune, banca poate pune în circulație bancnote neacoperite cu aur numai până la concurența sumei de 400 mil. cor. Pentru bancă și aceasta e un avantaj foarte mare, pentru-că interesele, ce aduce suma acestor bancnote neacoperite, sunt exclusiv câștig.

În schimb însă și banca Austro-Ungară face multe și reale servicii atât celor două guverne, cât și interesului public.

O bancă de emisiune bine condusă poate face minuni cu uriașele ei capitaluri și poate preveni — pe lângă o politică inteligentă — crizele cele mai înfricoșate. Exemple clasice în privința aceasta ne dă banca de Anglia. Prof. Havas aduce la acest loc un

caz devenit celebru prin instructivitatea sa. Baring Brothers & Co., o firmă comercială cu renume universal, care întreținea legături cu toate pietele lumii vechi și nouă, ajunge deodată în mari incurcături financiare. Anume își plasase aproape toate capitalurile în speculațiuni financiare, cumpărând efecte americane peste puterile sale, efecte, cari scăzură și nu le mai putea desface. Dacă această firmă universală ar fi încetat plățile, ar fi adus în stare de faliment pe toți creditorii sei, cari la rândul lor ar fi tras pe o mulțime alții în nenorocire, așa încât s'ar fi produs o criză financiară oribilă, de care s'ar fi cutremurat o lume întreagă. Șeful firmei însă nu duse lucrurile la extrem, ci caută pe guvernorul băncii de Anglia și îi expune întreagă situația. Guvernorul nu voiesce să și nimească puternicul rival, ci condus de interese publice de ordine mai înaltă, să pune pe lucru. Cere un colosal împrumut dela banca de Franța, așa că aurul a trebuit să fie transportat cu vapoarele în Anglia. Concheamă la o consfătuire pe șefii caselor de bancă mai însemnate, și împreună alcătuiesc un fond de garanță. Astfel pregătit lucrul, firma din chestiune s'a declarat insolubilă, dar în același timp a dat de scire, că și sindicatul ia garanție pentru toate datorile. Lichidarea decurse în ordine și efectele americane au putut fi vândute cu profit: creditorii n'au pierdut nimic, Banca de Franța și a reprimis comorile și criza a fost înlăturată.

Banca Austro-Ungară încă a dat dovadă de politică prudentă cu deosebire pe timpul anilor de crize.

În virtutea statutelor banca noastră de emisiune nu poate să emită bancnote sub 50 cor. În mod tranzitoriu sunt admise însă și cele de 20 și 10 cor. Cele de 10 cor. s'au emis în mod special pentru rescumpărarea biletelor de stat. Ele sunt garantate cu 160 mil. în aur, sumă acordată băncii de cele două guverne și anume 48 mil. de cel ungar și 112 mil. de cel austriac. Tot spre acest scop cei doi miniștri de finanțe au mai pus la dispoziția băncii încă 64 mil. în monede de câte cinci coroane.

În bilanț bancnotele din circulațiune formează poziția cea mai însemnată și mai mare dintre pasive. Ele figurează la 31 Dec. 1903 cu suma de 1,770.847.310 coroane. Fondul metalic de acoperire a fost, cum șcim, de 14,624.111,51,22 cor, va să dăcă acest fond ar reprezenta 82,5% din valoarea tuturor bancnotelor din circulațiune.

Aci se vede mai bine ca ori și unde însemnătatea restricțiunii de a nu se putea emite bancnote fără acoperire peste 400 mil. coroane, căci banca, ca să poată satisface necesităților din circulațiune pe deoparte, pe de altă parte ca să se ferească de darea de 5% a trebuit să-și procure cât mai mult aur. În felul acesta deși legea cere acoperire numai de 40%, de fapt bancnotele sunt acoperite cu 82,5%.

Dacă voim să stabilim suma bancnotelor neacoperite, mai înainte de toate va trebui să subtragem din stocul metalic pretensiunea în aur a celor două guverne față de bancă, care e după bilanț, de 2.933.550,50 cor. și restul ne va da valoarea stocului, care de fapt formează proprietatea exclusivă a băncii. Valoarea acestui stoc o subtragem apoi din suma bancnotelor din circulațiune și restul ne va da suma bancnotelor neacoperite astfel:

stocul metalic	K	1,462.411,151,22
pretensiunea guvernelor	"	2.933.550,50
	K	1,459.477,600,72
suma bancnotelor	"	1,770.847,310,—
bancnote neacoperite	K	311.369,709,28

Să nu se creadă însă, că această sumă ar fi absolut neacoperită. Da, n'are acoperire metalică, dar are, ceea-ce și legea cere, acoperire de bancă, adică cambii escontate la bancă, împrumuturile acordate pe lombard, deize și bancnote streine etc., ale căror valoare era la finea anului trecut de aproape 543 mil. cor. În consecință nu numai că și aceste bancnote sunt acoperite, dar există chiar și un excedent de acoperire.

În legătură cu circulațiunea bancnotelor, trebuie să amintim și despre așa numita: *rezervă a bancnotelor libere de dare*. Numim rezervă a bancnotelor libere de dare acea sumă, până la maximul căreia banca e în drept să emită bancnote fără să și schimbe stocul metalic și fără să plătească darea de cinci la sută. Scim, că banca poate emite bancnote neacoperite până la concurența sumei de 400 mil. Scim mai departe, că la finea a. trecut emisese peste acoperire 311.369,709-28 coroane. Reserva bancnotelor libere de dare va fi diferența dintre aceste două sume, anume:

K	400.000.000—
n	311.369.709-28
K	88.630,290-72

Dacă însă nu cunoaștem suma bancnotelor emise peste acoperire și vom să aflăm rezerva celor libere de dare, vom purcede astfel: *la stocul metalic adaogem contingentul de 400 mil., și apoi subtragem suma bancnotelor din circulațiune*. Trebuie să ne însemnăm însă, că pară nu se va efectui în mod definitiv retragerea biletelor de stat, din stocul metalic trebuie să subtragem mai întâiu pretensiunea celor două guverne, care acum am văzut e de 2.933,550-50 cor. Astfel vom avea

K	1,462.411,151-22
„	2.933,550 50
K	1,459.377.600-72
+ „	400.000.000 -
K	1,859.477.600-72
— „	1.770.847.310—
K	88.630,290-72

Lumea financiară și oamenii de afaceri urmăresc cu atențiune starea acestei rezerve a bancnotelor libere de dare, pentru-că în multe privințe dela aceasta depinde prețul banilor. Dacă rezerva aceasta este mică se apropie de limita peste care, dacă banca ar fi necesită să treacă, ar trebui să plătească o dare de 5%, atunci, natural, prețul banilor s'ar scumpi și împrumuturile nu s'ar mai putea acorda decât numai cu un procent mai mare ca cinci.

Dacă din contră rezerva e mare și dacă publicul nu apelează la creditul băncii, banca trebuie să reducă etalonul și în felul acesta să caute să-și fructifice stocul și să-și realizeze câștig.

La stabilirea etalonului împrejurarea aceasta încă are rol însemnat. Ținem să amintim aci un caz de tot interesant. Nu de mult procentul oficios era de 4½% iar rezerva bancnotelor libere de dare scăduse mult. Cu toate acestea consiliul suprem nu ținu de lipsă să ridice procentul, căci în curând avea să devină scadente multe din pretensiunile băncii, cu cari spera că o să poată face față necesităților.

Intr'aceea un sindicat, care înțelese situațiunea, în mod tănuț prezenta mereu cambii spre escontare luând împrumuturi considerabile. Reserva scădea din ce în ce și când era să ajungă la limita peste care, dacă ar trece, ar urma imposibilul de dare de 5%, consiliul fu silit să urce procentul la 5½%. Și pe

când banca nu putea să esconteze decât numai cu 5½%, sindicatul cu banii luați câteva zile înainte cu 4½%, putea în toată voia să esconteze cu 5¼% și astfel să concureze banca cu banii împrumutați dela dânsa.

Când acțiunile ajung toate la o singură persoană.

Curia s'a ocupat de curând cu un cas interesant. Tribunalul com. și cambial din capitală a nimicit din oficiu toate decisiunile adunării generale ale unei societăți miniere ung. „Le Charbon“ și a provocat totodată direcțiunea, ca să ia dispozițiuni pentru liquidarea societății pe acțiuni și în termen de 30 de zile să notifice liquidarea spre înregistrare. Motivarea a fost, că conform procesului verbal al adunării generale și a acuzelor sale, acțiunile soc. pe acțiuni „Le Charbon“ sunt concentrate de present toate la firma: „Compagnie International de mines et Charbonnage“ din Paris, prin urmare societatea de fapt constă din o singură persoană. Iar din noțiunea societății pe acțiuni rezultă, după părerea tribunalului, că societatea trebuie să se compună nu numai la înființare, (§ 155), ci și în cursul existenței sale din mai mulți acționari, căci în cas contrar, societatea pe acțiuni ca atare încetează a exista ca persoană morală. Deoarece-ce adunarea generală s'a ținut numai în prezența plenipotențiatului actualului proprietar al tuturor acțiunilor, deci în prezența numai a unui singur acționar, decisiunile luate în aceasta adunare generală nu se pot considera de valide, din care cauză au trebuit nimicite. Societatea a trebuit îndrumată să ia dispozițiuni pentru liquidare, fiind-că, conform celor de mai sus, ea este a se privi de disființată, iar în astfel de casuri are loc, în sensul § 202 al L. C. liquidarea.

Tabla reg. din Budapesta a aprobat în parte sentința forului prim și a decretat hotărârile adunării generale de nule, cu motivarea, *că dacă toate acțiunile unei societăți s'au concentrat în o singură mână, câtă vreme ține starea aceasta, societatea nu poate ține adunarea generală validă, fiind-că existența mai multor acționari este o condițiune indispensabilă pentru ținerea adunării generale, iar în cazul concret condițiunea aceasta a lipsit.*

Partea a doua a decisiunii, însă *prin care instanța primă a ordonat liquidarea, tabla reg. a modificat-o: căci prin concentrarea tuturor acțiunilor în o singură mână societatea ce este drept, este împedecată în funcțiunea sa normală, dar nu încetează a exista ca persoană morală, ba obstacolul ivit în funcțiunea sa, încă se delătură, dacă acțiunile se transcriu asupra altora.* Prin urmare concentrarea tuturor acțiunilor în o singură mână, intrucât aceasta stare nu este de durată, neprovocând disolvarea societății, direcțiunea nu poate fi îndrumată la enunțarea liquidării.

REVISTA FINANCIARĂ.

Situațiunea.

Sibiu, 11 Novembre 1904.

Deși după ultimo situația pieței interne de bani s'a mai ameliorat încâtva, cu toate acestea discontul a rămas aproape staționar. Cambii vieneze de prima bonitate s'au discontat cu 3¼%, apoi 3⁵/₁₆% și chiar cu 3³/₈%. Discontul privat s'a redus dela 3½% la 3¼%, dar fiind oferta de cambii budapestane mare, prospecte de o nouă reducere nu sunt.

In Berlin în general situația este puțin neschimbată; discontul privat s'a urcat după ultimo cu $\frac{1}{8}\%$. Tendința pieței interne de bani din Londra este fermă și cambiile cu scadență scurtă s'au discontat cu $2\frac{7}{8}\%$ până la $2\frac{5}{16}\%$. In Paris discontul privat s'a redus dela $2\frac{5}{8}\%$ la $2\frac{1}{2}\%$.

CRONICA.

Controlul permanent la instituturile de bani.

Precum se scie dl A. Kormos a anunțat încă din primăvara anului 1903 apropiata aparițiune a unei noue scrieri a sa asupra controlului permanent la instituturile de bani, scriere care însă nici până astăzi n'a apărut încă.

In urma acesteia, se înțelege, a suferit amânare și aparițiunea traducerii acestei scrieri, pusă în vedere la timpul său din partea dlui Dr. N. Vecerdea.

Monetizare în anul 1905. Conform preliminarului ministrului de finanțe se vor monetiza în anul 1905 următoarele piese: 566,750 buc. à K 20—aur; 200,000 buc. à K 10—aur, va să zică monete de aur în valoare totală de K 13,335,000 și 30 mil. monete de aramă à 2 f. în valoare de K 600,000. Din monetele valutei de coroane scoase din circulațiune se vor bate: 20,000 buc. à K 20—aur; 2000 buc. à K 10—aur; 10,000 buc. à K 5—argint; 100,000 buc. à K 1—; 100,000 buc. à 20 f. și 50,000 buc. à 10 f. nichel; 1,000,000 buc. à 2 f. și 100,000 buc. à 1 f. aramă.

Valută nouă în Portugalia. Guvernul portugez intenționează introducerea unei valute noue fineța căreia nu va fi 0.916 ca până acum, ci 0.900. Unitatea noii valute se va numi „luso“ și se vor bate piese à 25 luso aur și monete de argint à 5, 3, 2, 1 și $\frac{1}{2}$ luso. Valoarea unui „luso“ va fi 1 franc și se va împărți în 200 reis.

BIBLIOGRAFIE.

„Drepturile, datorințele și responsabilitatea membrilor comitetului de supraveghiere de A. Kormos, traducere autorizată, este titlul unei noue publicațiuni a dlui Constantin Popp, funcționar la Centrala institutului de credit și economii „Albina“ din Sibiu. In cariera de funcționar de bancă traducătorul a făcut experiența, cât de puțin orientați sunt mulți dintre cei chemați a conduce băncile noastre și a exersa controlul asupra lor, și astfel s'a hotărât a ne da în bună traducere românească mai întâiu lucrarea dlui Alfred Kormos: „Drepturile datorințele și responsabilitatea membrilor de direcțiune“, apărută în 1899, iar acum partea II cu titlul din fruntea acestei notițe. Dela aparițiunea primei broșuri daul Popp a fost necontentiv activ pe terenul literaturii economice — dovadă Revista economică, — deci este foarte naturală constatarea, ce o facem, că traducerea prezentă este și mai bună decât cea precedentă, ideile sunt îmbrăcate într'o limbă aleasă și clară și considerând natura materialului tractat putem dice chiar ușoară.

Materialul întreg e împărțit în 5 părți, și anume: partea I. tractează despre „Organizațiunea comitetului de supraveghiere (pag. 1—26);

partea II. despre Activitatea comitetului de supraveghiere (pag. 27—44);

partea III. despre Obligămintele și drepturile comitetului de supraveghiere (pag. 45—105);

partea IV. despre Responsabilitatea comitetului de supraveghiere (pag. 106—120); și

partea V. Dispozițiuni penale (pag. 121—128).

Această explicare a §§ lor cari se referă la comitetul de supraveghiere, din legea comercială, cum dice traducătorul în introducere: „va fi cetită cu folos de toți aceia, cari din încrederea acționarilor sunt chemați a supraveghia și controla gestiunea așezămintelor noastre financiare și pentru cari publicațiunea aceasta este în special menită, . . . ca astfel cu timpul să poată deveni ceea-ce ar trebui să fie: adevărate sentințele ale legii și statutelor“. Cred însă că nu greșesc, dacă voiui adauge, că nu mai puțin folositoare va fi și pentru funcționarii băncilor noastre, dela cari cu drept cuvânt putem aștepta, ca să fie orientați asupra tuturor chestiunilor din domeniul afacerilor de bancă.

Cele câte va erori în citarea §§-lor — unele trecute poate din originalul ungurese, altele strecurate la culegere — se pot ușor rectifica cu ajutorul legii comerciale, iar cele câte-va greșeli gramaticale încă nu detrag nimic din valoarea traducerii.

Delegațiunea băncilor române a recunoscut importanța acestei lucrări, când s'a angajat a suporta spesele de tipar, iar institutul de credit și economii „Albina“ a premers cu un exemplu vrednic de imitat, cumpărând 50 exemplare pentru a le distribui între funcționarii sei. Recomandăm și noi cu toată căldura traducerea dlui C. Popp cercurilor noastre financiare. Broșura a apărut în Tipografia archidieceșană, Sibiu și se poate procura dela dl autor sau dela Librăria archidieceșană din Sibiu, cu prețul de K 1.50.

SUMAR.

Etalonul Băncilor noastre. — Principiile fundamentale ale contabilității în partidă dublă. — Emisiunea de bancnote. — Când acțiunile ajung toate la o singură persoană — Revista financiară: Situațiunea. — Cronica: Controlul permanent la instituturile de bani, Monetizare în anul 1905, Valută nouă în Portugalia. — Bibliografie: „Drepturile, datorințele și responsabilitatea membrilor comitetului de supraveghiere“.

Bursa de mărfuri din Budapesta.

Cursul din 9 Octombrie 1904.

Grâu de Bănat (nou)	per 50 kg. vinde . .	9.80—10.20
„ „ Tisa (nou)	„ „ „ „ . .	9.95—10.35
„ „ Pesta (nou)	„ „ „ „ . .	9.90—10.25
„ „ Alba-reg. (nou)	„ „ „ „ . .	9.90—10.20
„ „ Bacica (nou)	„ „ „ „ . .	9.85—10.15
Secară (nouă)	„ „ „ „ . .	7.40— 7.60
Orz (nou)	„ „ „ „ . .	7.25— 7.55
Ovės	„ „ „ „ . .	6.90— 7.30
Porumb	„ „ „ „ . .	7.50— 7.70
Rapiță (nouă)	„ „ „ „ . .	11.25—11.50
Untură de pore B.-Pesta	„ „ „ „ . .	66.50
Slănină (clisă)	„ „ „ „ . .	55.50—56.—

Bursa de București.

Cursul din 2 Novembre 1904.

Renta amort. 1881 de $5\frac{1}{2}\%$	vinde Lei	102
„ „ 1892 $5\frac{1}{2}\%$	„ „	103
„ „ 274 mil. $4\frac{1}{2}\%$	„ „	92
„ „ 1898 $4\frac{3}{4}\%$	„ „	88 $\frac{1}{4}$
Fonciare rurale $5\frac{1}{2}\%$	„ „	102 $\frac{5}{8}$
„ „ $4\frac{1}{2}\%$	„ „	93
Seris. fonc. urb. București $5\frac{1}{2}\%$	„ „	92 $\frac{1}{2}$
„ „ Iași	„ „	88

